

TARİHÎ POPÜLER TÜRK ROMANLARINDA YÜCELTİLEN BİR “DEĞER” OLARAK “TÜRK KİMLİĞİ”

Şaban SAĞLIK*

The exalted Turkish Identity as an Asset in Popular Turkish Novels with Historical Themes

The popular historical novels came out carrying a certain aim of promoting Turkish values to the Turkish nation. As one of the main principles of new Turkish State was nationalism, the process of writing popular “nationalist-minded” novels gathered strength and continuity. Although there has been minor modification of content, the process of writing popular historical novels has still been going on. These values are examined in this study.

Key Words: historical novel, popular novel, Turkish culture, Turkish values

Giriş

Popüler Tarihî Romanlar:

Yazarı açısından sanatsal/estetik bir gaye güdülmeksizin kaleme alınan; yazılıp yayınlanmasında başta ticarî kaygı olmak üzere, sanat dışı sebepler bulunan; okurun fikrinden çok duygu ve heyecanlarını harekete geçirmeyi hedefleyen; çok sayıda okura ulaşan; kolay anlaşılıp rahat çözümlenen; okurda belirli bir seviye aramayan; klişeleşmiş, basma kalıp bir yapı arz eden; çoğu çizgi film, çizgi roman ve sinema gibi sanatların yardımıyla okur dışında çok sayıda izleyiciye de ulaşan romanlara “popüler romanlar” denilir.

Başta “aşk romanları” olmak üzere, polisiye, casusluk ve macera gibi çeşidi bulunan popüler romanların önemli bir kolunu da “popüler tarihî romanlar” oluşturur. Sanatsal-estetik kaygılarla yazılan ve öncelikle “roman” vasfı ön plânda olan tarihî romanlardan farklı olarak, popüler tarihî romanlar, genelde sanat dışı niyetlerle yazılır/yayınlanır/okunurlar.

*Yard. Doç. Dr. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, sabansaglik@hotmail.com

Popüler tarihî romanlar tarihî bilgi vermekten ziyade, geçmişimizi sevdirmek, tarihimizdeki kahramanları tanıtmak gibi işlevlere sahiptirler. Amaç bilgi vermek olmayınca, anlatılan/gösterilen olaylarda belgesel doğruluk aranmaz. Tanıtılan/sevdirilen kahramanlar, gerçek tarihî şahsiyetler olabileceği gibi, kurmaca kişiler de olabilirler. O sebeple bazı romanlarda hem gerçek hem de kurmaca kahramanları iç içe görmek mümkündür.

Efsanevi niteliği her fırsatta vurgulanan Türk tarihinin yeniden kurgulanarak romana dönüştürüldüğü yıllar Cumhuriyet'in ilk dönemlerine rastlar. Fakat "Bir Türk dünyaya bedeldir" şiarının altını modern zamanlarda geçen hikâye ve romanlarda doldurmak, Cumhuriyet ideolojisine bağlı ve iktidara yakın yazarlar için bile kolay değildi ama popüler edebiyatın tarihî roman çeşidi, ulus-devletin bu oluşturucu ideolojisini işlemeye çok elverişli bir zemindi. Dikkat edilirse, ilk dönem -popüler- tarihî romanlarda ağırlık Osmanlı'ya değil, Türklerin daha önceki dönemlerine verilmiştir. Osmanlı dönemi anlatılırken eleştirel bir tavır ihmal edilmezken Türk-İslam tarihine ilgisizlik apaçıktır. Tarihî romanlarda olumlu kahraman tiplerini daima Türklerden seçer yazarlarımız. Duraklama ve gerileme dönemlerinin sebebi ise yer yer Osmanlı hanedanına karışan yabancı kanda aranır ve Yükselme devrinin arkasında Türklük, çöküşün arkasında Osmanlılık ve dinin kötüye kullanımı vurgulanır. Hiç bir zaman "yüksek edebiyat" içinde değerlendirilmeyen, eleştirmenlerin ya da tarihçilerin ilgisini çekmeyen tarihsel serüven romanları, Cumhuriyet'in ilk yıllarında Türkiye'de en çok baskı yapan ve okunan romanlar grubunu oluşturur. Üstelik bu romanların sonraki tarihlerde sinemaya ve çizgi romana yaptığı etkileri de göz önüne alırsak, ne kadar önemli oldukları ve bir tarih görüşünü nasıl yaygınlaştırdıkları hemen anlaşılacaktır (Türkeş: 2001, 440,441,442).

Cumhuriyet'in ilk yıllarında Osmanlı öncesi Türk tarihine yoğun bir ilgi gösterilirken, bu ilgi daha sonra Osmanlı dönemine kaydırılmıştır. Öyle ki, Osmanlı'nın yükselme devri ile ilgili romanların sayısında şaşılacak bir artış olduğu dikkat çeker.

Osmanlı'yı konu alan romanlarda işlenen konuların başında Osmanlı'nın kahramanlıkları yer alır. Bu kahramanlıklar da daha çok Osmanlı'nın kuruluşu ve Fatih'in İstanbul'u fethiyle ilgilidir. Romanlarda en çok işlenen konu olarak ikinci sırada Osmanlı'nın çöküşünü hazırlayan sebepler gelir. Bu sebeplerin başında kadınlar saltanatı, rüşvet, halktan uzaklaşma, padişahların zevk ve eğlenceye dalmaları gösterilmiştir. Kardeş katlinin getirdiği acılar yine en çok işlenen konular arasındadır. Bu romanlarda Osmanlı'da Türk unsurunun ağırlığını yitirdiği, Bizans, İran, Arap ve daha sonraları da Avrupa etkisinin ağırlık kazandığı da vurgulanır. Roman yazarlarına göre Osmanlı'yı çöküşe götürdüğü söylenen sebeplerin temelinde de bu yatmaktadır. Bu romanlarda genelde Osmanlı ekonomisi, Osmanlı'da kültür ve sanat ya da Osmanlılarda eğitim ve öğretim gibi meseleler ele alınmamıştır (Çeri: 2000, 20,21).

Bu romanlarda ayrıca, adı net olarak konmasa da “Türk Milliyetçiliği” fikrine vurgu yapılır. Elbette tarihî roman yazarlarının hepsi, Türk milliyetçiliğinin aynı versiyonuna bağlı değildir. Ancak hepsinde benzer bir tarih anlayışı; özellikle Cumhuriyet’in benimsediği Türk tarihi anlayışı dikkat çeker.

Popüler tarihî romanlar, gerek sanat-estetik düzeyleri, gerekse yazılıp yayınlanmaları açısından diğer (sanatsal) romanlardan ayrılırlar. Sanatsal romanlarda “Nasıl anlatılır?” sorusuna cevap teşkil eden bir sanat-estetik yapı mevcutken, popüler tarihî romanlarda bu yapının yerini “Ne anlatılır?” sorusu alır. Popüler tarihî romanlarla sanatsal romanlar arasındaki en önemli fark budur.

Popüler tarihî romanları “kitle kültürünün” içine yerleştiren Terry Eagleton, bu konuda şunu söyler:

“Kitle kültürü endüstriyel toplumun kaçınılmaz bir ürünü değil, üretimi kullanımdan çok kâr için örgütleyen, neyin değerli olduğu değil de neyin satılabileceği sorunu ile ilgilenen belirli bir endüstri biçiminin sonucudur.” (Eagleton 1990, 59)

Popüler tarihî romanlarda “Ne anlatılır?”ın yanında “Ne kadar kâr getirir?” sorusu da öne çıkmaktadır. Bunlardan özellikle “Ne anlatılır?” bizi “fikir” kavramına veya bir takım “izmlere” götürür. Nobokov,

“İzmler gider, izmler olur; sanat kalır.” (Nabokov: 1988, 33)

derken, popüler tarihî romanlara ömür tayin etmiş olur. Gerçekten de bu romanların ömürleri diğer sanatsal romanlar kadar uzun olmamaktadır.

Edebiyatımızda sanatsal tarihî romanlarıyla tanınan Kemal Tahir, popüler tarihî romanlarla kendi romanları arasındaki farkı ortaya koyarken şunu söyler:

“Tarihî roman yazarlar, bir kuşun rengini, boyunu, posunu, gagasını, pençesini anlatırlar; ben sesini anlatırım, kanat gücünü anlatırım, yatkınlıklarımı anlatırım.” (Aytaç: 1990, 171).

Kemal Tahir’in bu ifadesinden de anlaşılıyor ki, popüler tarihî romanların diğer romanlardan ayrılan bir takım yönleri vardır. Meselâ, popüler tarihî romanlarda gerçek tarihî kaynaklardan alıntı ve pasajlara yer verilir. Hatta romanda -tıpkı bilimsel yazılardaki gibi-dipnotlara yer verilir ve bu dipnotlarda bazen açıklamalar yer alır.

Hülya Argunşah, şu açıklamasıyla popüler tarihî romanların bir başka yönüne dikkat çeker:

“Tarihî romanın özellikle de popüler manalı tarihî romanın, destan ve halk hikâyesinin yerini tuttuğu tezi belirgindir. Aynen destan kahramanları gibi düz bir karakter yapısına sahip olan kahraman, bir kaç kitap süren macerası boyunca

değişmeden nöbeti oğluna hatta torununa bırakarak devam eder.” (Argunşah 2002, 448).

Hülya Argunşah'ın bu tespitine *Battal Gazi* serisini örnek verebiliriz. Çünkü bu seride Battal Gazi'nin babası, kendisi, oğlu ve hatta torunu aynı nitelikte bir kahraman olarak bütün romanlarda yer alır. Kahramanlık bu seride babadan oğula geçen adeta değişmez bir motiftir.

Milan Kundera'ya göre de popüler tarihî romanlar, hayatın hiçbir yeni alanını keşfetmemekte; yalnızca söylenmiş olanı onaylamaktadırlar (Kundera: 1989, 22).

Trollope, “*Tarihi roman, geçmiş bir zamanın gerçeklerini ve şahsiyetlerini konu ettiği halde, sadece kendi zamanının fazilet ve kötülüklerini tasvir eder.*” (Stevick: 1988, 234) der. Bu söz, tarihî romanların fikrî yönlerini geçmişe değil, özellikle günümüze doğru çevirdiklerini göstermektedir.

Milan Kundera'ya göre, Homeros ve Tolstoy'da savaşın anlamı bütünüyle açıktır. Homeros'un destanında güzel Helena için, Tolstoy'da da Rusya için savaşılır (Kundera: 1989, 17). Tolstoy, bir romancı olarak, “Rusya için savaşmayı” romanının fikrî zeminine yerleştirmiştir. Popüler tarihî romanlarda, Tolstoy'un bu tavrına benzer bir nitelik görürüz. Tolstoy'un Rusya için taşıdığı güzel niyetleri, bizim popüler tarihî romancılarımız Türklük ve Türklük değerleri için taşırlar.

Popüler Tarihi Romanlarımızda Yüceltilen Türklük Değerleri

Bir “değer”in yüceltilmesi için, o değerın kuvvetli bir siyasî, kültürel ve ekonomik alt yapısının olması gerekir. Popüler tarihî romanlarımızda, romanda geçen olayların içerdiği dönemin siyasî, kültürel ve ekonomik yönlerine herhangi bir tahlilî bakış yöneltmez. Romancı bu konuda roman diliyle herhangi bir tahlil yapmaktan çok, bazı gerçek tarihî kaynaklardan alıntılar yaparak devri tanıtmaya çalışır.

İşte, popüler tarihî romanlarda böyle bir yapı içinde bir takım “değerler” yüceltilir. Aynı dönemde eleştirilen değerlerin neler olduğu konusunda bu romanlarda pek fazla bilgi bulamayız. Ancak romanlara tersinden bakarsak, -yani, yüceltilen bir değerın karışıtımın doğal olarak eleştirildiği gibi bir sonuca varırsak-yüceltilenlerin yanında eleştirilen, hatta aşağılanan değerleri de tespit edebiliriz.

Burada “Türk Milletine ait değerler” derken, söz konusu değerlerin başka milletlerde olmadığını kastetmiyoruz. Bir anlamda evrensel bir nitelik taşıyan değerlerin kendi toplumsal anlayışımızdan kaynaklanan yansımaları olarak *Türklük, düşmanlarımız karşısında Türklüğün üstünlüğü, Türk kahramanlığı, kahramanın bağlı olduğu kutsal değerler ve kahraman dışındaki kişilerin üstünlüğü* gibi kavramlar bu türlü eserlerin ana temasını oluştururlar.

Popüler tarihî romanlarımızda yüceltilen bu değerleri şu başlıklar altında değerlendirebiliriz:

a) Türklüğe Övgü / Türk Düşmanlarına Yergi

Tarihî romanlarda daha çok Osmanlı'daki Türk unsuru yüceltilir. Buna göre, Osmanlıların başarılı yönleri kökü Orta Asya'ya kadar giden Türklüklerinden kaynaklanır. Romanlarda yazarların bilinçli veya bilinçsiz oluşturdukları bu söylem Türklerin daima kahramanlık boyutunun öne çıkmasına, uygarlık boyutunun geri plânda bırakılmasına neden olmuştur. Türkler daima erkeksi erdemleri ile övülmüşlerdir (Çeri: 2000, 26).

Yine bu romanlarda Osmanlı'nın yükselmesinde rolü olduğu düşünülen halk kahramanları, denizciler daima övgüyle işlenmiştir. Bu olumlu karakterler güçlerini daima Türklükten alırlar.

Tiryaki Hasan Paşa'nın bir savaş esnasında söylediği şu sözler bu durumu gösteren bir örnek olarak zikredilebilir:

"Allah'ım!... Önünde secde eder, sana inanırım... Kullarını zelil ve perişan eyleme; bunca gazi, yetim, çoluk ve çocuğu evsiz, yurtsuz bırakma; onlara esareti layık görme... Bizlere doğru yolu, zafere giden, Türk'un şanına layık yolu göster. Gunahlarımızı affeyle." (Büyükarkın: 1979. 309).

Gücünü Türklükten alan ve bir anlamda övgü kaynağı olan Türklüğün şanını her fırsatta vurgulayan roman kahramanlarının, bu övgü kaynağı dışındaki kimliklere yukarıdan baktığı görülür. Düşman kategorisindeki bu öteki kimliklerin başında Bizans gelir. Tarihî popüler romanların büyük bir kısmında baş düşman hep Bizans olmuştur. Bizansın dışında düşman kategorisine sokulan başka kimlikler de vardır. Fakat onlar Bizans kadar öne çıkmaz.

Bu açıdan bakılınca, Bizans'ın adı hep romanlarda "Kahpe Bizans" ya da bu adla eşanlamlı olan diğer ifadelerle anılır. Mesela, Abdullah Ziya Kozanoğlu *Arena Kraliçesi* adlı romanında "Bizanslılara vergi bir kancıklıkla..." ifadesini defalarca kullanır. Bu romandan aldığımız şu bölümler de yazarın Bizans'a bakışını ortaya koyacak niteliktedir:

"Bu kahpe Bizans şehrinin iki şeyine güvenilmez derler. Havaları bir, karı-ları iki..." (Kozanoğlu: 1979, 50).

"Beygirlerin soyu ve sağlığı aranan Bizans'ta insanların soyunun ve sağlığının pek önemi yoktur. Bugün bir hamalken yarım şanlı ve şöhretli bir arabacı, sokakta surünen bir kasap çırağı iken yarım bir patrik..." (Kozanoğlu: 1979, 93).

"Kendini beğenmiş Türk" derler ya Bizans'ta, ama bu başka bir söz: KENDINE GÜVENEN TÜRK." (Kozanoğlu: 1979, 102).

Popüler tarihî romanlarda Türk töresine sürekli vurgu yapılır ve töre hem tanıtılır, hem de övülür:

“*Akıncı yasasıdır, inanılır bir kefil göstermedikçe akıncı oğlundan gayri hiç kimse akıncı olamaz*” (Buyukarkın: 1979, 25).

“*Akıncılar akında ölürlerse, ondan kalan bir hatırayı, en değer verdiği şeyi, ekseriya kılıcını eşine gotururlerdi.*” (Buyukarkın: 1979, 120).

Türk töresinde bir erkek, erkek olmayan eve girmez. Eve girmek zorunda kalırsa, özel bir izin ister. *Son Akın* romanının Deli Durmuş u, romanın kahramanlarından Murat'ın annesi ve eşinin kaldıkları evin kapısına gelince şöyle seslenir:

“*Destur!.. Kadınlar ortünsun*” (Buyukarkın: 1979, 159).

Popüler tarihî romanlarda Türklerin üstün nitelikleri her fırsatta vurgulanır. Mesela, Türkler, hakimiyeti altındaki milletlere baskı uygulamamıştır. *Kara Pençe* romanında, Türk sancak beyi ile Hancı bu konuda konuşurlar:

“*Sancak beyi güldü:*

-*Türkçe bilseydin, sana bir Kur'an-ı Kerim verir, okumamı rica ederdim.*

-*Maalesef bilmiyorum Beyzadem.*

-*Bunca yıldır Türk topraklarında yaşıyorsunuz da, niçin lisanımızı azıcık da olsun öğrenmek lüzumunu duymadınız? Bakın ben Macarca biliyor, hatta Almanca bile konuşuyorum.*” (Özdeş: 1981, 53).

Bazı romanlarda Türklük öylesine yüceltilir ki, aslen Türk olmayan pek çok kişi, ya Türklüğe özenir, ya da Türk tabiiyetine geçer. Gülsüm Tarakçı Mizancı Murat'ın *Turfanda mı Yoksa Turfa mı* romanının baş karakteri Mansur'u değerlendiren bu konuda tespitleri yapar:

“*Cezayir'de Ibni Galibler olarak adlandırılıp Araplaştırılmalarına rağmen kendisini Türk ve Osmanlı olarak nitelendiren Mansur, İstanbul'a geldikten sonra Osmanlı tabiiyetine geçer.*” (Tarakçı: 2002, 487-488).

Pek çok romanda, Müthiş Türk, Meşhur Türk, Yaman Türk gibi sözlerle anılan Türk kahramanları, hiçbir şekilde yabancı bir milletin tahakkümü altına girmek istemez. *Kırık Hançer* romanının baş kahramanı Ömer, kendisine kölelik (at uşaklığı) teklif eden Hintli düşmanına şunu da söyler:

“*Ama bu isteğiniz kursağımızda kalacak hindu başı. Bilmez misin ki, Türkler at uşaklığı yapmaz, yaptırır!...*” (Boyunağa: 1975, 11).

b)Türk Kahramanlığı

Popüler tarihî romanlarda Türklüğün yüceltilen en önemli yönü, hiç şüphesiz kahramanlığıdır. Romancının bu konuda yaptığı ilk iş, genellikle bir “yiğit

(alp)” tipi çizmektir. Mehmet Kaplan, Türk destanlarında çizilen alp tipinin özellikleri olarak, “*atla ulaşımaya dayalı bir kültür*”, “*sürü, av ve akına dayalı bir yaşama tarzı*”, “*göçebe medeniyeti*”, “*şerefini ve ailesini koruma ve kurtarma*”, “*uğrunda ölümü bile goze alacak kadar yüceltilen bir gaye*”, “*vücut kuvveti ve cesaret*”, “*tek başına olma, kendine güvenme*” ve “*kendi kuvvetinden daha üstün birine inanmama*” (Kaplan: 1992, 11-19) gibi nitelikleri sıralar. Popüler tarihî romanlarda çizilen Türk kahramanı profilinde aşağı yukarı bu niteliklerin tamamı görülür.

Başta kendi milletine ait ezilen, garip, yetim ve yoksul kişileri korumasıyla büyük ün kazanan ve çevresinde tam bir *Halk Kahramanı* olarak tanınan Türk kahramanları, bu nitelikleriyle hem kendi milleti hem de düşman ülkenin halkı tarafından tanınır ve sevilir. Buna romanlardan seçtiğimiz şu örnekleri verebiliriz:

“Belizer dedikleri pehlivan, Upravada’yı omuzlarından tutup geri itti:

-Hayır, dedi. Ben teke tek vuruşacağım. Attila'nın oğlu Dengiz'in ordusunda geçti çocukluğum.” (Kozanoğlu: 1979, 15).

Murat, “on yedi yaşına rağmen atik, çevik ve cesurdu... İyi ata biner, iyi bıçak ve kılıç kullanırdı.” (Büyükarkın: 1979, 7).

“Akıncılar!... Serhat boylarının ünlü gazileri, Türk tarihine altın sayfeler armağan eden akıncılar, renkler denizi gibiydi, dalgalana dalgalana geliyorlardı.” (Büyükarkın: 1979, 22).

Koca Memil, karısına şunu söyler:

“Ben devletime hizmet etmeden duramam Hatçe, bu topraklar başka türlü nasıl korunur?” (Büyükarkın: 1979, 31).

Koca Memil akıncı olduktan sonra Murat’a şu öğüdü verir:

“Savaşta iken zinhar ana, avrat, dost hiç kimseyi düşünmeyeceksin... Onları başka zamanlarda dilediğin gibi hatırlarsın. İster isen üzerine türkü yakarsın. Ayrıca yabancı bir yerde, uyurken dahi kılıcını belinden çıkarmayacaksın.” (Büyükarkın: 1979, 43).

“Koca Memil’e bundan yirmi yıl evvel, iki tuğ ile paşa yapıp bir eyalet vermek istemişlerdi. O, asla kabul etmemiş akıncı olarak kalmıştı.” (Büyükarkın: 1979, 73).

“...Türkler pes diyen düşmanlarının karşısında kılıçlarını kınına sokmuşlar...” (Büyükarkın: 1979, 93).

Aynı kahramanın (Koca Memil) vezirle konuşması ise şu tonda geçer:

“Vezir!... Biz mansıp (makam-mevki) için çarpışmıyoruz, mala, mulke de önem vermeyiz!... Muradımız, devlete hizmet etmek, sayısız şehit kanı pahasına elde

edilen bu toprakları Nemçeliye, Eflaklıya, hele Mihail gibi mertlikten habersiz kimselere bırakmamaktır." (Büyükkarkin: 1979, 164).

Ömer, bir yarışmada rakibi olan Türk delikanlısı için şunları düşünür:

"Şimdi sıra Ömer'de idi. Binlerce göz ona dikilmişti. Ömer, heyecandan terlediğini hissetti. Rakibi olan yiğidin bu keskin nişancılığı onu da hayran etmişti. Kiskanmak değil, ona gıpta ediyordu. Türk ordusunda böyle yiğitlerin olması, onların arasına girebilmek düşüncesi Ömer'e bir haz verdi." (Boyunağa: 1975, 68)

Ömer, kendisine aşık olan Hintli kız Sita'ya da şunu söyler:

"Bana yiğit demiştin Sita. Bizde yiğit, kendini yenebilen, kendi arzularına mağlup olmayan kişi demektir. Bana yiğit dedin Sita Bizde yiğit Allah'a verdiği sözden dönmeyen demektir." (Boyunağa: 1975, 160-161).

Türk kahramanlarının önemli bir parçası da atlarıdır. Kırık Hançer romanının kahramanı Ömer, "Kasırga" adlı atına şöyle seslenir:

"Gel benim sadık dostum!.. Arkadaşım!... Sana atım demem, kardeşim derim Sen bana kardeşimden de yakınsın." (Boyunağa: 1975, 321).

Benzer ifadeleri Dede Korkut Hikayeleri'nde de görebiliriz.

İşte Türk kahramanlarının bu nitelikleri, bu kahramanların hem kendi millleti hem de yabancı milletlerde takdir görür. Türk kahramanının varlığı zaman zaman yabancı milletlerde korku bile doğurur. Bu konuda romanlardan seçtiğimiz şu örnekler belirli bir fikir verecek niteliktedir:

"Cesaret, erkeklik, hele yakışıklı ve genç oluşu Caberhan'ı halkın sevgilisi yapmayı yetiyordu." (Kozanoğlu: 1979, 48).

"Teodora boş bulundu, genç erkek, gözü pek denince aklına Caberhan geliyor, delilikle akli, cesaretle bilgiyi uğraş alanında kullanmasını bilen arkadaşına çok güveniyordu." (Kozanoğlu: 1979, 140).

"Türk tacir değil, seyis bile olsa, Venedikliler için korkunç bir mahluktur." (Tan: 1961, 4).

"Venedikliler, Türk gücünün samedanı (ilâhi) kudretlerle boy ölçüşecek kadar engin ve derin olduğunu bilirdi." (Tan: 1961, 3).

"Türke saygı, hele bir Türk elçisinin Venedik'e şeref verdiği günlerde, hükümetin yegane düşüncesi, yegane emeli ve yegane işi olmuştu." (Tan: 1961, 4).

"Yalnız saygı değil, sevgi de görmek ve insan kılığında çelikten yapılmış iki heybetli kuvvet abidesine benzeyen Türk..." (Tan: 1961, 5).

Türkleri barbar olarak tanıyıp, onların incelik ve güzellikten anlamadıklarını düşünen Venedikli Bafò'ya yaşlı Türk denizcisi şu cevabı verir:

*"Hayır küçük hanım, hayır. Biz Türkler yalnız "güzellik"e gönül veririz. Dişi, erkek; canlı, cansız diye güzellikte ayrılık gayrılık aramayız. Güneşin doğuşunu veya batışını, ayın büyüüp küçülüşünü, dağların göklerden öpüş aramasını, çimenlerin rüzgarları iliklerine geçirip vecde gelişlerini, denizin kabına sığmaya-
rak, başka bir dünya arar gibi coşup taşmasını, çiçeklerin her nefes alıp verişte havaya güzel kokularıyla vergi ödeyişlerini, bir gözde bir kalbin dile gelmesini, bir bakış önünde yine bir kalbin ya ölüm acısı, ya bahtıyarlık tadı duymasını biz "güzel" buluruz ve bunlarla benzerlerinin karşısında gasyoluruz."* (Tan: 1961, 7-8).

Türk elçinin sözü:

"Biz Türkler, her şeyin en güzelini memleketimize layık görürüz." (Tan: 1961, 23).

Ömer'in savaş anındaki yiğitliğini gören bir Hintli şaşkınlığını şu sözlerle dile getirir:

"Uyy anam uyy!... Bu ne?... Yirmi-yirmi beş kişiyi haklamış be!.. Yaralılarımız da caba... Bir daha bunun gibi birinin karşısına çıkmaktan Siva beni korusun."

Başka biri cevap verdi:

Türklerin hepsi böyle ise haptı yuttuk. Tevekkeli değil, Gazneli Mahmut pek az kuvvetlerle, karşısına çıkan kendi kuvvetlerinden dört beş misli hindu kuvvetlerini darmadağın ediyor." (Boyunağa: 1975, 172).

Hatta Yılmaz Boyunağa, Kıbrıs olayları sırasında yaşanan şu küçük, ama önemli olayı da dipnot şeklinde romanına alır:

"Kıbrıs olayları sırasında Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Hıristiyanları kızdıran şu sözleri söyledi: "Ben Müslümanları Hıristiyanlara tercih ederim. Çünkü, bir Türk'ün kurşunu bitti mi süngüsüne sarılır. Hıristiyanlar ise kurşunu bitince ceplerine el atarlar. Kurşun mu ararlar?... Hayır ne gezer, Beyaz mendil arayıp teslim bayrağı çekmek için." (Boyunağa: 1975, 240).

Kara Pençe (Osman) de Hıristiyan bir kızla şunları konuşur:

"Osman genç kızın sözünü kesti:

-Türkleri cenkten başka bir şey bilmez, barbar bir millet olarak tanıyorsunuz.

-Ağzımdan barbar diye bir kelime çıkmadı efendim. Bunu da zaten size yakıştıramam...

-*Bana yakıştıramazsınız da, öteki Türklere yakıştıır mısınız?*

-*Barbarlığı, hiç bir Turk'e, hiç bir millete yakıştırmam zaten. Barbarlık, kötuluk ve geriliktir. Siz ise, dünyanın en ileri devletisiniz.*" (Özdeş: 1981, 102).

Bizans İmparatoru, bir süre Bizans'ta esir olarak kalan Çaka Bey hakkında ıleri gelen bir Bizans soylusu ile şunları konuşur:

"-*Çaka Bey Türk'tür Vasileas.*

-*Ama Bizans terbiyesi ile yetişti.*

-*Kart ağaç eğilmez derler imparator hazretleri. Çaka Bey esir edildiği zaman tazelikten çıkmış bulunuyordu. Sonra şu da var. Turkler başka milletlerin adaletlerini, usullerini sadece gülünç bulurlar. Bağlı oldukları din İslamiyet güzel yollar göstermektedir. Bu güzellikten çıkıp bir takım çirkinlikleri benimsemek aklın alacağı şey değildir.*

-*Yani bizim adetlerimiz mi çirkin?*

-*Onu diyemeyeceğim, çünkü ben de oldukça alışkımın buna, ama Türklerin nazarında bizim adetler çirkindir diyorum. Onların kanaatlerini söylüyorum. Bir şey hatırlatayım müsaadenizle. Çaka Bey bu sarayda kaldığı yıllarda bir damla şarap ağzına koymuş değildir.*" (Bahadıroğlu: 1976, 112).

Yabancıların Türklere ilgili çok yanlış bilgilere sahip olduklarını söyleyen Çaka Bey, bunun doğru olmadığı şöyle savunur:

"*Biz ırk olarak da alicenap bir millettik, İslam dinine girdikten sonra bu dinin ulvi kuralları ile büsbütün müşfikleştik. Zulüm kapımızdan bakamaz, haksızlık iman duvarlarını zorlayıp içimize sinemez; yalan, ihtikar, haram. Ya Bizans'ta?... Her yalannın fazilet addedildiği o haldede? "* (Bahadıroğlu: 1976, 136).

Bizans imparatoru, Bizanslı bir şövalye ile, bir Türk casus bulma konusunda şunları konuşur:

"-*Şey efendimiz, acaba nerede bulabileceğim?*

-*Neyi?*

-*İstedığınız cinsten adamları? Turklerin arasından kolay kolay hain çıkmaz.*

Bu gerçekten problemdi. İrkdaşlarını birbirine düşürecek tynette Turk bulmak imkansız gibi bir şeydi " (Bahadıroğlu: 1976, 217).

Bir Türk askeri, konuşurmak için işkenceyle tehdit ettiği bir Bizanslı ile şu konuşmayı yapar:

"-*Senin gibi domuzlar, canları yanmadıkça doğruyu söylemezler.*

Fedon'un yüzünde yine bir damla kan kalmamıştı:

-Fakat hayır? Bunu yapamazsın! diye inledi.

-Neden?

-Türk olduğun için...

-Türk olmamın ne mahzuru var?

-Ben Türkleri iyi tanırım. Onların dışları çok serttir ama, yürekleri çok yumuşaktır. Dininiz de bir insana eziyet etmeye izin vermez." (Sertoğlu: 341)

aa) Kahramanı Var Eden Unsurlar

Popüler tarihî romanlarda, hiçbir kahraman kendi kişisel menfaati için savaşmaz; onun varlık nedeni "kutsal" sıfatıyla adlandırabileceğimiz bir "dava"nın mensubu olmasıdır. Bu "dava" ya da "davalar" kahramanın varlık sebebidir.

Bu durumda "Türkler niçin savaşır?" sorusunun cevaplandırılması gerekiyor. Aynı soruyu "Türk kahramanı niçin savaşır?" şeklinde de sorabiliriz. Romanlardan aldığımız şu bölümler bu soruya cevap teşkil etmektedir:

"Türkler, savaş yapıp kan dökmek için değil, iklimi gittikçe sertleşen Ortaasya bozkırlarında barınmadıklarından, yaşamak ve kendilerine yeni bir dünya aramak için Asya'dan Avrupa'ya göç ettiler." (Özdeş: 1981, 27-28)

Çaka Bey, askerlerine şöyle seslenir:

"Kumandanlar, diye başladı sonra. Kahraman Türk akıncıları Ruhlarını Allah'a, bedenlerini i'lâ-yı kelimetullahı adanmış serdengeçtiler. Zevkleri mahdut, elemeleri ise bol bir dünyanın içinde yanyana yaşıyoruz. Türkler, Bizanslılar, Venedikliler, Cermenler, Ruslar... Kimileri bütün zevki dünyada arıyor, kimileri dünyayı bir misafirhane sayıp ahirete hazırlık yapıyor. Asıl lezzetin, sonsuz zevklerin orada olduğuna inanıyor; bu yolda hayatını da, dünyevi lezzetleri de tepiyor." (Bahadıröğlu: 1976, 97).

Bu cevaplar sonraları daha da netleşmiş olarak karşımıza çıkar. Meselâ Türklerin savaşma sebebi olarak adı anılan önemli "dava" "Kızılma"dır. Kızılma, Türkçülük (Turancılık) idealinde "en büyük hedef" olarak da bilinir.

İlk defa 1913 yılında *Türk Yurdu* dergisinde yayınlanan Ziya Gökalp'in *Kızılma* adlı manzumesi aslında bir hikâyedir. Hikâyede Kızılma, İsviçre'nin Lozan kentindeki "ilim merkezi olan bir "beldenin" adı olarak geçer. (Kaplan: 1992, 550-551).

Kızılma ideali tabii olarak popüler tarihî romanlara da yansımıştır:

Deli Durmuş'la Koca Memil arasında şöyle bir konuşma geçer:

"Estergon ortasında Kızılma Camii var; Koca Sinan'ın eseri. Oraya doğru mu gitmek istersin Durmuş'un?"

-Beli Koca Baba." (Büyükkarkın: 1979, 338).

Padişah III. Mehmet annesiyle (Safo ile) konuşur:

"-Hay ağzını opeyim anne. Tez soyle. Gorduğun kolaylık nedir?"

-Sefere gitmek, lakin Belgrat'tan ileri geçmeyip geri dönmek!

-Ocaklı yakamı bırakır mı anne. Mutlak beni Kızılelma'ya dek götürür." (Tan: 1961, 173).

Kızılelma ideali dışında, kahramanın savaştığı başka değerlerden de bahsedilir. *Son Akın* romanının Tiryaki Hasan Paşa'sı, bir savaş esnasında bu konuda askerlerine şunları söyler:

"Şayet geri dönmez, şehitlik şerbetini içerse, hiç kimse kendi rızasıyla küffara teslim olmasın... Asla unutulmaya ki ırz, namus ve şeref ne akçe ile alınır, ne de satılır; ona asla paha biçilmez... Size son vasiyetim budur yoldaşlarım." (Büyükkarkın: 1979, 311).

bb) Kahramanın Bağlı Olduğu Unsurlar

Kahraman, belirli bir mücadele süreci yaşarken, kendini hep bir takım değer ve unsurlara karşı sorumlu hisseder. Sorumluluk hissettiği unsurun başında "devletin başı" gelir. Devletin başı, "Hakan"ve "Sultan (Padişah)" olabileceği gibi, alt birimde bulunan bir "vezir" ya da "bey" de olabilir. Kahraman emir aldığı bu kişiye karşı sorumludur. Romanın sonunda kahraman, devletin başı tarafından kendisine verilen görevi yerine getirmiş biri olarak karşımıza çıkar.

Kahramanın, emrine girdiği bu devlet büyüğüne karşı büyük bir bağlılığı söz konusudur. Her fırsatta bağlı olduğu bu büyüğü anan ve öven kahraman, yine o devlet büyüğü tarafından kendisine verilen "ferman"la ülkenin hemen her yerinde saygı görür; itibar görür; işlerini de o fermanla rahat bir şekilde yürütür. Buna romanlardan seçtiğimiz şu örnekleri verebiliriz:

Bitik Uygur: "Bizde kul, efendi yoktur ki, kulları korumak için bir kurtarıcıya rastlansın. Bizde öncüler vardır. Onlar da tıpkı bizim gibi yerler, bizim gibi giyinirler. Bir Hakan, uğraşta erleri ne yerse onu yer, erleri ne içerse onu içer. Kazanılanı da arada bölüşürler." (Kozanoğlu: 1979, 171).

"Bizde imparatora hakan denir. Hanlar Hanı demektir. Eşine Hatun denir. Arı soydan olmayan bir kız Hakana eş olamaz. Sokaktan Hakan seçilemeyeceği gibi, maskarabaşılar arasından da Hakana eş seçilemez." (Kozanoğlu: 1979, 78).

Hoca Saadettin Efendi:

"Hatırdan asla uzak tutmamalısınız ki, Osmanlı Devletinde hiç bir padişahın sebepsiz yere düşman karşısından çekildiği, hatta çekindiği gorulmuş bir şey değildir." (Büyükkarkın: 1979, 170).

Romanın baş kahramanı Ömer, Hintli düşmanına şunu söyler:

“Gazneli Mahmut, sizin efendilerinizi, yani racalarımızı terbiye etmekle meşgul. O, sizin gibilerle uğraşmaya tenezzül etmez. Sizin gibilerin terbiyesini de bizim gibi erlere bıraktı.” (Boyunağa: 1975, 10).

Amcası Bekir Bahadır, Gazneli Mahmut’u Ömer’e şöyle tanıtır:

“Yolda gelirken gördüğümüz o ‘‘Bend-i Sultani’’ adlı büyük baraj, onu yaptıran Gazneli Mahmut’un, yalnız büyük bir komutan ve gazi olmakla kalmayıp, halkın her türlü derdini düşünen bir sultan olduğumu da gösterir.” (Boyunağa: 1975, 26-27).

Romanda Gazneli Mahmut da şöyle tanıtır:

“Gazneli Mahmut... O büyük ve kahraman Sultan... İslama hizmet için gazadan gazaya koşan, rahat nedir bilmeyen Gazneli Mahmut... Gazilerin Sultanı, Yiğitler Yiğidi kahraman. Bütün Türk yiğitlerinin hayran olduğu Yuçe kağan.” (Boyunağa: 1975, 71).

Ömer, Gazneli Mahmut’a şunu söyler:

“Biz Türk gençleri sizi örnek alıyoruz. Yalnız Türk gençleri değil; Hint, İran ve Afgan Müslüman gençleri için de, örnek sizsiniz.” (Boyunağa: 1975, 72).

Nihal Atsız:

“Tanrının ne anlaşılmaz işiydi. Herkes Urungu’nun anası öldü diye ağlıyordu. Gerçekte ise ölen Kür Şad’ın konçuyu (prensesi) idi. Kırk kişiyle Çin kağanlığını yenen ve Çin’in gönlüne saldığı korku ile Türkleri kurtaran Kur Şad’ın konçuyu.” (Atsız: 1998, 23).

Sultan Murat:

“Padişahların yanında akrabalıktan bahs olunmaz. Daha doğrusu padişahların akrabası olmaz. Çünkü onlar Allah’ın gölgesidirler. Bu gölgeye akraba çıkmak Allah’a şirk koşmak olur ki, küfürdür.” (Tan: 1961, 112).

Cumhuriyet döneminde yazılan pek çok tarihî romanda, Türk Kurtuluş Savaşı ve bu savaşın önderi Mustafa Kemal Atatürk, hem bir devlet büyüğü, hem de bir kahraman olarak anlatılmış/yüceltilmiştir. Bazı popüler tarihî romanlarda yüceltilen devlet büyüğü ile Atatürk arasında ilgi kurulduğu da görülür. Tarihte o devlet büyüğü nasıl Türklüğe hizmet etti ise, Atatürk de yakın tarihimizde aynı şekilde, hatta daha büyük oranda Türklüğe hizmet etmiş ve yok edilmek istenen Türklüğü kurtarmıştır.

Haluk Cemil Tanju’nun *Günahlar Devleti* adlı romanında bu manada şöyle bir cümle geçer:

“Büyük Atatürk’ün doğumundan 2084 yıl önce idi. Hunluların ilk cumhur hakanı Teoman Tanyunun sevgili ve güzel karısı Katun ölmüştü.” (Türkes: 2001, 443).

Popüler tarihî romanlarda, “devletin başı”nın yanında kahramanın bağlı olduğu bir diğer unsur “din”dir. Tarık Buğra, bu konuda şu açıklamayı yapar:

“Hristiyânî görüşü, Musevî dünya görüşü ve İslamî dünya görüşü... Ateist, dinsiz dünya görüşü... Bu, büyük roman için şarttır. Ve, İslamî dünya görüşünün bir Türk yazarı için ayrı bir önemi vardır. İslamî dünya görüşü, kendi insanımızı anlamak çabası demektir. Bu memleketin yüzde doksan dokuzu müslüman diyoruz, demek ki, bu memleketin romanını yazmak için İslamî yapının ne olduğunu “anlamak” lazımdır. Bunu anlamak için de, İslamî dünya görüşü şarttır. Sadece gözlemlerle olmaz, öbürü daha büyük bir yardımcıdır. Evet, muslumana toplum ve insanı anlamak, onu yozlaşmış, bozulmuş ve güzel taraflarıyla kavramak için şarttır.” (Buğra: 1997, 286).

Aynı hususu Cengiz Aytmatov da şöyle açıklar:

“Din, insanoğlunun hayatını düzenleyen vazgeçilmez bir değerdir. Fakat bazı insanlar dini kendi çıkarları için de kullandı. Ancak dinin özü insanı insan yapmaya yöneliktir. Din medeniyettir, kültürdür. Ayrıca, insanı eğiten başka değerler de var. Dinin yanında felsefe de var, edebiyat da var, kritikler de var, sanat da var, pek çok değer var.” (Aytmatov: 1997, 329).

Tarık Buğra ve Cengiz Aytmatov, konuya romancılar açısından bakmaktadırlar. Bu iki romancı, bu görüşlerini romanlarına uygulamışlardır. Popüler tarihî romanların çoğunda din/İslamî bir söylemin hakim olduğunu görürüz. Özellikle “şehitlik” ve “gazilik” gibi kavramlar çerçevesinde din/İslam bir “değer” olarak bu romanlarda sürekli yüceltilir.

Popüler tarihî romanlarda kahramanın bağlı olduğu önemli unsurlardan biri de “devlet”tir. Kahraman nasıl ki devletin başı ve din için savaşıyorsa, aynı şekilde “devlet” için de savaşır. Gerekirse kahraman devleti için kendini feda etmekten çekinmez. Buna romanlardan seçtiğimiz şu örnekleri verebiliriz:

Mesela, esir düşen Koca Memil, kendisini esir eden kişinin serbest bırakma teklifini içeren şartına şu karşılığı verir:

“Devletime ihanet ettirmemek şartıyla ne istersen yaparım, söyle.” (Büyükarkın: 1979, 116).

Koca Memil, kendisini öldü zanneden Vezir’e de şunu söyler:

“Benim işim zaten bitmişti; ama kısmetmiş, sen yine beni öldü bil, yeter ki devletini düşün, Türk’ün şerefini kurtar.” (Büyükarkın: 1979, 138).

Hürrem Sultan, Kanuni'nin oğlunu öldürttüktan sonra, şu gerekçeyle Allah'tan af diler:

"Huzur-u Rabbülâleminde diyeceğim ki, büyük Allah'ım, eğer Osmanoğullarından Sultan Fatih saltanatın selâmeti ve nizâm-ı alem için kardeşlerin öldürülmesine cevaz vermeseydi, eğer böyle bir kanun çıkarmasaydı ben aciz kulun bu günahları işlemeyecektim." (Yeşim: 1965, 214).

c) Kahraman Dışındaki Unsurlar

Popüler tarihî romanlarda kahraman dışında bazı kişiler de yüceltilir. Romanlarda bu kişilerin de en az kahraman kadar önemi ve işlevi vardır. Kimi bir roman kişisi olarak yer alan bu kişilerin, kiminin de eserde sadece adı geçer. Bazı Türk büyükleri ve İslam büyükleri, romanlarda yalnızca adı geçen ve övülüp yüceltilen kişiler olurken, Türk kadını ve erkeği ile Türk çocukları bizzat roman kahramanı olarak karşımıza çıkarlar. Bu kişilerin her biri Türklüğün belirli bir yönünü temsil ettikleri için, romanlarda bunların da övülüp yüceltildiklerini görürüz.

Nihal Atsız, idealize edilen büyük Türk kahramanlarında şu niteliklerin olması gerektiğini söyler:

1-İyi niyet sahibi olmak; bu niyet, kahramanın şahsi menfaatiyle ilgili değil, milletle ilgili olmalıdır.

2-Her devirde kabul gören fazilet ve meziyetlere sahip olmalıdır.

3- Özel hayatında da yüksek ve temiz biri olmalıdır.

4-Mevki ve makam için milleti değil, millet için mevki ve makamı feda etmemelidir.

5-Hakikatleri bilen, haksızlık yapmayan biri olmalıdır.

6-Doğru sözlü, hile ve riya bilmeyen, dürüst ve korkusuz bir olmalıdır.

7-Zeka sahibi olmalıdır.

8-Adam seçmesini bilmelidir.

9-Ailesi soylu, (yani geçmişi temiz) olmalıdır. Ailesinde kötülüğü ve rezaletleri ile tanınan (soysuz) biri varsa, bu, büyük adamın geleceğini etkiler.

10-Şerefine düşkün olmalıdır.

11-Hiçbir sorumluluk ve görevden kaçmamalıdır. (Atsız: 1992, 14-15).

Tarihî popüler romanlarımızdaki kahramanlar bu niteliklere uyarlar.

Romanlardan seçtiğimiz şu bölümler de, bu konuda örnek teşkil etmektedir:

Çaka Bey, kendisini tutsak eden Bizans İmparatoruna şunları söyler:

"İmparator Nikefor Botaniates, ucuz zaferle kendinizi avutmayınız. Bugün siz bir Türk akıncısı yakaladınız diye başınızı bulutlara değmiş görüyorsanız çok küçüksünüz demektir. Bizans'a Anadolu'yu zindan eden büyük kumandan Alparslan, Malazgirt Zaferi ile hiçbir zaman övünmedi, aksine şehit olan askerleri için ağladı; yarım İstanbul Türklerin eline geçince emin olunuz Türk kumandanlar yine övünmeyecekler, onlar kendi kendilerini değil, dünya onları takdir ediyor." (Bahadıroğlu: 1976, 14).

Müslüman olup Osman Ali adını alan ve memleketini terk eden Hintli bir genci Ömer şöyle teselli eder:

"Osman Ali, ne mutlu sana!... Ananı, babanı, yurdunu Allah uğrunda terk etmen ne büyük bir imandır. Yüce Sakabe-i Kiram'ın izindesin." (Boyunağa: 1975, 203).

Arena Kraliçesi romanının baş kahramanı Caberhan şu sözleriyle Türk kadınlarını övmektedir:

"Bizde, Türkistan'da bir maskara ünlü bir kişinin hatunu olamaz." (Kozanoğlu: 1979, 77).

Son Akın romanının kahramanlarından Murat da şu sözleriyle adeta bir kadın kimliği olan "ana"lığın Türk kültüründeki yerini vurgular:

"Anama söz etme, diye bağırdı. Bana ne dersen de, çiftliğin ağasısın, hep-sine katlanırım ama, anama dokunma." (Büyükarkın: 1979, 14).

Koca Memil de Murat'a kefil olurken "anaya" duyulan sevginin önemini vurgular:

"Anasım çok sever. Anasım seven, karısını, kısırağını, toprağını da sever. Hep böyle olmuştur. Ondan kötülük gelmez." (Büyükarkın: 1979, 25).

Koca Memil'in karısı Hatçe'ye söylediği şu söz, hem çocuk sevgisini, hem de tarihî bir Türk kahramanlık kurumu olan "Akıncılık"ı yüceltir:

"Bana bir evlat ver, diye fısıldamıştı, tosun gibi bir erkek evlat!... İşte o zaman akıncı olmaz!.. Erkek evladı olan akıncı hiç ölmez." (Büyükarkın: 1979, 31).

Koca Memil eşi Hatçe için de şunu söyler:

"Ben bir kadın sevdim; yıllar yılı hep onun için, hep bu topraklar için yaşadım, ikisini birbirinden ayıramam." (Büyükarkın: 1979, 267).

Şehzade'nin yabancı bir kadın (Venedikli Bafo) hakkındaki şu değerlendirmesi, adeta bütün Türk kızlarını tanıtip yüceltmektedir:

“(Şehzade) Bafo’yu seyre daldı, Türk kostümünden Venedikli afete biraz Türk güzelliği geçmiş gibiydi. O yelek, o ustluk, hele o örgü örgü saç, kızdaki yabancı hüviyetini oldukça gidermişe benziyordu. Gerçi bir Türk kızı gibi bakamıyordu. O asillerden asil milletin kızlarında bakış, bedir halindeki ayların göğsünden kopup gelmiş gibi lekesizdir. Yabancılar, gözlerini ergamunlar kadar tannan, kamuslar kadar konuşkan yapabilirler, lakin bir Türk kızındaki temiz bakışı taklit edemezler ve o bakışın ardındaki mehtabı aksettiremezler.” (Tan: 1961, 73).

Gülsüm Tarakçı da Halide Edip’in *Yeni Turan* romanının baş karakteri Samiye’yi (Kaya’yı) değerlendirirken şunu söyler:

“İslam tarihinde örneği çok, fakat Türk tarihinde görülmemiş bir şey, bir kadın örneği olan ve bir tel saçı bile gormeyen biridir Kaya. (Tarakçı: 2002, 490).

Bizanslı ileri gelen bir kişi, Türklerin kadına bakışı hakkında şunu söyler:

“Herhangi bir Türk yiğidi bir yabancı kadına atı kadar bile ehemmiyet vermez. Karısı olursa başka tabii, onu korumak için seve seve ölebilir.” (Bahadıroğlu: 1976, 135).

Şu parçada da Türk çocukları övülüp yüceltilmektedir:

Roman kahramanlarından Mustafa, 12-13 yaşlarında iken esaret yaşadığı Bizans’ta, kendisine saldıran Rum askerlerine şöyle bağıırır:

“Savulun bre kalles rumlar!... Bir Türk çocuğu üzerine, değil bir generali-niz, bütün generalleriniz ve hatta bütün ordunuz gelse yetmez. Bizi korkutamazsınız.” (Boyunağa: 1975, 248).

Romanlarda Sıkça Tekrarlanan Motifler

Popüler tarihî romanlarda bahsettiğimiz bu değerlerin övülüp yüceltilmesinde, bazı motiflerin sıkça tekrarlandıklarını görürüz. Sıkça tekrarlanan bu motiflerin başında “aşk” gelir. Roman kahramanı olan “yiğit Türk”, genellikle intikam almak amacıyla savaştığı ülkeden bir genç kıza aşık olur. Bu genç ve oldukça güzel olan kız, genellikle ya düşman ülkenin kralının kızıdır, ya da hükümdar ailesinden herhangi biridir. Kahraman bu genç kıyla bir tesadüf veya herhangi bir kavga esnasında tanışır. Çoğu zaman da söz konusu genç kızın bir şekilde hayatını kurtarır. Böyle klişeleşmiş bir olay kalıbıyla aralarında başlayan aşk yüzünden bu genç kız sonuçta dinini ve adını değiştirir; bir Türk adı alarak kahramanla birlikte Türk ülkesine gelir.

Bunun dışında çokça tekrarlanan bir motif de Bizans’ın en büyük düşman olmasıdır. Ayrıca, Türklerin esir ettikleri düşman ülke vatandaşı ve askerlerine oldukça insanî bir şekilde davranmaları da sıkça tekrarlanan bir motiftir.

Tekrarlanan bu motifler yoluyla da Türklük yüceltilir. Bu konuda romanlardan seçtiğimiz şu örnekleri verebiliriz:

Meselâ, Venedikli Bafo III. Murat'la aşk yaşamadan önce, Osmanoğulları tarihinde aşkın oynadığı büyük rolü öğrenmiştir. Mal Hatun-Osman Gazi, Nilüfer-Orhan Gazi, Hürrem Sultan-Kanuni vs. gibi aşk hikâyelerini duyduktan sonra Venedikli Bafo, III. Murat'la büyük bir aşk yaşar. (Tan: 1961, 94).

Din değiştirme motifine de şu örnekleri verebiliriz:

Venedikli Bafo ile evlenmeden önce Şehzade (III. Murat) şunu söyler:

"Biz şu top kızla (Venedikli Bafo) lafa dalıp mühim bir şeyi unuttuk. Bizim yanımızda ancak Muhammediler yatıp kalkabilir. İsevilere, Musevilere, hatta Mecusilere iş veririz, para veririz ama, yatağımızda soframızda yer veremeyiz. Onun için de şu mini mini meleğin de İslam dinine girmesi lazımdır. Madem ki beni seveceğini söylüyor, dinini terketsin, sevgisini ispat etsin." (Tan: 1961, 61).

Kırık Hançer romanında da Ömer'i seven Sita adlı Hintli kız, sevgisi uğruna Müslüman olur ve Ömer'e kavuşur. Sita nasıl Müslüman olduğunu şöyle anlatır:

"Hindu adetleri ve inançları bana tiksinti verdi. Artık orada duramazdım. Kaçmak seni (Ömer'i) bulamasam bile Müslüman olmak istiyordum. Allah yardım etti. Bir fırsatımı bularak kaçtım. Multan'a vardım, oradaki caminin imamı ile karşılaştım. (...) İmam müslüman olmak istediğimi öğrenince, bana müslümanlığın şartlarını öğretti. Elhamdulillah şimdi müslümanım ve adım da Emine." (Boyunağa: 1975, 298).

Kahramanların kendilerine ve çevrelerine ait bu olumlu değerlerin yanında, düşman belenmiş olan "Bizans'a düşmanlık" da olumsuz bir motif olarak sıkça işlenir:

"Bizans bir milletler, dinler, diller kazanıydı.

Devleti yürüten saray Latince konuşur, arada bir uçlü, arada bir de tek Allah inanışına kayar, rüzgara göre inanç değiştirirdi.

Ordu Ermenice konuşur, doğululara vergi bir sofuluk içinde Hz. İsa'nın peygamberliğine inanır, bu inanışa uymayanları ucu kurşunlu kırbaçlarla döver, kaynar sulara diri diri boğarlardı.

Sokaklarda halk eski Yunanca'nın soysuzlaşmış yeni bir örneği olan Rumca konuşurdu.

Hipodrom'da seyisler, araba koşucuları Slav dili, Boşnakça, Türkçe konuşur, hatta Hipodrom'a Türkçe "At Meydanı" derlerdi. Ve bütün millet Latince dua

eder, Rumca sevişir, Ermenice kavga, Türkçe küfür ederdi.” (Kozanoğlu: 1979, 44-45).

Türklerin, düşmanları olsa bile yabancılara davranışları da daima insanî ve kahramana yaraşır düzeydedir. Bu meyanda, Vezir İbrahim Paşa, Türklerin devşirmelere nasıl davrandıklarını şu sözleriyle açıklar:

“Biz ki Epir’de, Parke kasabasının bir kovunde dünyaya gelmiş bir fakir Rum gemicinin oğlu idik. Altı yaşımızda korsanların eline düştük, esir pazarından bizi Manısalı Pakize kadın satın aldı. Elhamdulillah Musluman etti, tahsil ve terbiyemizi tamamlattı. Vezir evladı gibi giydirip kuşattı, zıynetlerle susledi. Şevketlû padişahımızın kulu ve kolesi olmağa layık kıldı bizi.. Layık da olduk. Saadettû ve mehabetlû padişahımız mübarek elleri ile bizi tutup önce Hasodabaşı, sonra da Doğancılar reisi etti. 30 yaşımızda ise bizi ihsanlarının en büyüğüne ulaştırdı. veziriâzam eyledi. Devleti bizim ellerimize emanet etti.” (Yeşim: 1965, 36)

Bu romanlarda determinist bir bakış açısıyla, geçmişte Türk’ü yücelten, ancak daha sonraları unutulmuş Türklüğe ait değerler yeniden gündeme getirilmiş, övülmüş ve yüceltilmiştir. Bu yönüyle popüler tarihî romanların, geçmişi anlatmaktan çok, günümüzü (şimdiyi) anlattıkları, en azından içerdikleri mesajların günümüz insanına yönelik olduğunu söyleyebiliriz.

Mesela, *Karaoğlan* adlı tarihî çizgi roman büyük ölçüde kitleselleşen bir çizgi romanımızdır. Sinemadan siyasete (1970’lerde “Karaoğlan Ecevit” sloganını hatırlayalım) çok boyutlu bir etkileşim içinde Türkiye’de birden fazla okur kuşağının hayalhanesinde ortak izler bırakmıştır.

“*Karaoğlan neşeli, uçarı bir tiptir. Zaman zaman kavgadan kaçtığı bile olur. Bileği kadar aklını da kullanır. Kadınları sever.. Şeytan tuyu vardır onda, her kadın güzelliğine vurulur, peşinde koşar. (...) Türk erkeklerinin kahve ve işyeri sohbetlerinde belli başlı sohbet konusu olan çapkınlık ve cinselliğiyle ovunme davranışının adeta bir prototipidir Karaoğlan.*” (Bayrıl: 2001, 42).

Kısaca, Karaoğlan tipi, bugünkü Türk erkeklerinin bilinç dışında var olan davranış kodlarının toplamıdır. (Bayrıl: 2001, 44).

Son Akın romanının iç kapağında da, aktarılan olayların günümüzle ilişkisi şöyle vurgulanır:

“*Bu roman, vatani için hayatlarını seve seve veren akıncılarla serhat gazilerinin ve onların fedakar ana, baci ve eşlerinin ruhlarına sunulmuştur. Ruh ve maddeyi birleştiren, yüzyıllar boyunca ölümsüzlüğe kanat açan sizler; Hatçe Analar, Ayşe Güller, Koca Memiller, Kara Muratlar, Deli Durmuşlar, Karapençeler. Hâlâ yaşıyoruz.*” (Büyükarkın: 1979).

Yılmaz Boyunağa’nın *Kırık Hançer* romanında, Rumlar ve Yunanlılar, özellikle Türklere katliam yapmışlar, Türk ülkesine büyük zarar vermişlerdir. Yıl-

maz Boyunağa, Hıristiyanların aynı vahşeti Kurtuluş Savaşı yıllarında Anadolu’da, bugün Kıbrıs’ta yaptıklarını da romanının dipnotunda hatırlatır. (Boyunağa: 1975, 238).

Sonuç

Popüler tarihî romanlar, Türk toplumunun temel ihtiyacı olan birlik-beraberlik ihtiyacı, millî devlete geçiş sürecine alışma, Türklüğün unutulmuş değerlerini yeniden hayata geçirme gibi büyük hayallerin kurulduğu dönemde ortaya çıkmıştır. Bu yönüyle önemli bir işlevi yerine getiren bu romanların, Türk milliyetçiliği fikrinin benimsenip yaygınlaşmasında etkili olduğunu söyleyebiliriz.

Doksanlı yıllardan sonra, dünya konjonktüründe meydana gelen değişimler de popüler tarihî romanları etkilemiştir. Kahramanların şahsında ve çevrelerinde gelişen olaylar münasebetiyle Türklüğü yüceltip, Türk düşmanlarını aşağı gören anlayış yerini eleştirel bakışa bırakmıştır. Yeni konjonktürde telaffuz edilen “barış” ve “kardeşlik” gibi kavramlara geleneksel tarihî roman tarzının zararlı olduğu, kendi milletini yüceltip diğer milletleri aşağılamanın barış ve kardeşliği zedelediği vs. tezler geliştirilmiş; yazılan yeni tarihî romanlarda da yeni tezlere uyulmuştur. Bunun en tipik örneği Nedim Gürsel’in yazdığı *Boğazkesen* romanıdır.

Bütün bunlardan anlaşılıyor ki, popüler tarihî romanlar geçmiş anlatıyor görünseler de, onların asıl anlattıkları şimdiki zamandır. Bir başka ifadeyle romancının tarihi şimdiyle yorumlamasıdır. Çünkü bu romanların üslup ve muhtevaları, günümüz konjonktürüne göre her an değişmektedir.

KAYNAKLAR

- ARGUNŞAH, Hülya (2002), “Tarihi Romanın Yükselişi”, *Hece/ Türk Romanı Özel Sayısı*, Mayıs / Haziran / Temmuz, Sayı: 65,66,67.
- ATSIZ, Nihal (1992), *Makaleler II*, Baysan Basım ve Yayın Sanayii, İst.
- ATSIZ, Nihal (1998), *Bozkurtlar Diriliyor*, İrfan Yayıncılık, İst.
- AYTAÇ, Gürsel (1990), *Çağdaş Türk Romanları Üzerine İncelemeler*, Gündoğan Yay., Ank.
- AYTMATOV, Cengiz (1997), *Güzel Yazılar/Röportajlar*, TDK Yay., Ank.
- BAHADIROĞLU, Yavuz (1976), *Çaka Bey*, Yeni Asya Yay. İst.
- BAYRIL, V.B. (2001), “Tarihi Çizgi Romanımızda Biraz Don Juan Biraz Anti-Kahraman: Karaoğlan”, *Est-Non*, Şubat-Nisan, Sayı: 7.
- BOYUNAĞA, Yılmaz (1975), *Kırık Hançer*, Türdav Basım Yayım Ltd. Şti. İst.
- BUĞRA, Tarık (1977), *Güzel Yazılar/Röportajlar*, TDK Yay. Ank.
- BÜYÜKARKIN, Bekir (1979), *Son Akın*, Arkın Kitabevi, İst.
- ÇERİ, Bahriye (2000), “Cumhuriyet Romanında Osmanlı Tarihinin Kurgulanışı”, *Tarih ve Toplum*, Haziran, Sayı: 198.
- ÇERİ, Bahriye (2001), *Tarih ve Roman*, Can Yay., İst.
- EAGLETON, Terry (1990), *Edebiyat Kuramı*, Çev. Esen Tarım, Ayrıntı Yay., İst.

- KAPLAN, Mehmet (1992), *Türk Edebiyatı Üzerinde Araştırmalar I*, Dergah Yay., İst
- KOZANOĞLU, Abdullah Ziya (1979), *Arena Kraliçesi*, Atlas Kitabevi, İst.
- KUNDERA, Milan (1989), *Roman Sanatı*, (Çev. İsmail Yerguz), Afa Yay., İst.
- NABOKOV, Vladimir (1988), *Edebiyat Dersleri*, (Çev. Fatih Özgüven-Nihal Akbulut), Ada Yay., İst.
- ÖZDEŞ, Oğuz (1981), *Kara Pençe*, Tekin Yayınevi, İst.
- SERTOĞLU, Murat (Baskı tarihi belli değil), *Battal Gazi'nin Oğlu'nun Intikamı*, Sağlam Yayınevi, İst.
- STEVICK, Philip (1988), *Roman Teorisi*, (Çev. Sevim Kantarcıoğlu), Gazi Üniv. Yay., Ank.
- TALAY, Birsen (2000), "Tarihçiler Tartışıyor: Tarih ve Roman İlişkisi Üzerine", *Tarih ve Toplum*, Haziran, Sayı: 198.
- TAN, M. Turhan (1961), *Safiye Sultan*, İnkılap Kitabevi, İst.
- TARAKÇI, Gülsüm (2002), "İki Roman Örneğinde Millî Roman", *Hece/ Türk Romanı Özel Sayısı*, Mayıs / Haziran / Temmuz, Sayı: 65,66,67.
- TÜRKEŞ, Ömer (2001), "Güdük Bir Edebiyat Kanonu", *Modern Türkiye'de Siyasal Düşünce / Kemalizm*, Cilt 2, İletişim Yay., İst.
- YEŞİM, Ragıp Şevki (1965), *Zümrüt Gözlü Sultan*, Türkiye Yayınevi, İst